

keä enemmän kuin jonkun lähiön pääväylällä ja aina on aikaa heittää lempeästi ohikulkijalle kaakkoisessa Suomessa niin luonteenomainen pikkuikeä sutkaus.

VAIENNUT MANISKA

Tämänvuotiset kesäjuhlat aloitettiin haikeissa merkeissä. Viime talvena kuoli Kuorsalon toiseksi viimeinen entinen luotsi, maniskan soittaja ja monen tarinan mies **Eero Sipari**. Hänen haudallaan kävi menneitä muistelemassa joukko sukulaisia, ystäviä ja soittajatovereita.

Kuorsalon metsäinen hautausmaa on jännä paikka. Sinne on lukuisten kuorsalolaiskukupolvien lisäksi haudattu monia muitakin. Muun muassa ne kolme venäläistä lentäjää, joiden kone 30.1.1940 putosi jälle Kuorsalon edustalla. Heidän (nykyisin) hyvin hoidettu hautansa sijaitsee tosin hautuumaan aidan ulkopuolella.

Jotkut sanovat, että Kuorsalon hautausmaa on yksi Suomen vanhimmista edelleen käytössä olevista kalmistoista. Se ainakin tiedetään varmasti, että 1700-luvun alkupuolella paikka mainitaan kartoissa ruotsalaisena sotilashautausmaana.

YSTÄVIÄ VIROSSA

Kuorsalolaiset ovat aina saaneet elantonsa merestä: kalastuksesta, purjehduksesta ja luotsitoiminnasta. Suolarahoja on tienattu milloin myymällä kalliota Pietarin katukiviksi, milloin hylkeitä pyytämällä. Venneiden ja laivojen rakennuskin osattiin.

Vaikka Hamina ja Pietari olivat maantieteellisesti lähimmät kaupungit, tuli monille kuorsalolaisille Tallinna tutuimmaksi. Viron seproilta (söber:söbra = ystävä) saatiin tynnyrillisestä suolasilakkaa esimerkiksi kaksi tynnyrillistä ruista.

Pikkuhiljaa kauppatuttavista kehkeytyi ystäviä, joiden luona käytiin myös perhejuhlissa – joskus jopa hiihtämällä. Virosta pestattiin myös palvelusväkeä ja otettiin vaimojakin. Kauppa- ja kyläilymatkat lopetti vasta toinen maailmansota.

Muuttoliikettä oli myös toiseen suuntaan. Keskiajalla tehtiin Kymenlaaksos alueelta kaupunkimatkat Tallinnaan, ja monet myös jäivät sinne paremman elämän toivossa.

Muuttajat asettuivat lähinnä Viron pohjoisrannikolle ja Narvan seudulle.

Viron vaikutus näkyy Vehkalahdella varsinkin naisten vaateteissa: niisinauhoissa eli vironvöissä, tanu-päähineissä, morsiuskruunuissa. Ja myös olutkannuissa.

Suurinpiirtein kaikki aika, mikä työnteolta jäi, käytettiin juhlimiseen. Mutta ensin tietysti urheiltiin, ja sitten myytiin arpoja. Kun perustettava Kuorsalon nuorisoseurantaloa varten vuonna 1908 kerättiin rahaa, oli arpoja myynnissä peräti 10 000 kappaletta á 25 penniä.

Ja lopuksi tanssittiin, milloin kenenkin pirtissä tai pihapiirissä. Ja kun se nuorisoseurantalo (välillä suojeluskuntatalo, sitten taas nuorisoseurantalo ja seurantalo, nykyään lähinnä vain Talo) vihdoinkin rakennettiin, keskittiin hauskanpito sinne.

Kesäjuhlien perinteisiin kuuluu monta asiaa. Tärkeimpinä kahvi ja pulla sekä tietysti myös (puuduttavat) juhlapuheet. Vaan Kuorsalossapa esimerkiksi Kuorsalo-seuran puuhamies **Mauri Mäkelä** puhui lyhyesti ja hauskaasti tiivistäen kesäasukkaiden ajatukset ytimekkäästi: *»Eihän meillä täällä saarella juuri huolia ole, mutta tärkeitä asioita toki on. Kuten tuo kalastus.»*

Ja sitten alkoi musiikki. Eikä se mitä tahansa musiikkia ollutkaan, sillä lavalle marssivat Kuorsalon omat **Woksi-Veikot**.

YHTEINEN SÄVEL

Suurinpiirtein kaikkien Woksi-Veikkojen (naisiakin joukossa on nähty) sukunimi on **Arvilommi** tai **Suomalainen**, vahvistettuna ehkä **Nopasella** ja **Siparilla**, riippuen siitä, kuinka monta soittajaa kulloinkin mukaan pääsee. Kokoonpano on vaihdellut nollasta noin kolmeenkymmeneen sen mukaan, onko esiintymisvuoro alku- vai loppupuolelta.

Kaikki Woksi-Veikot ovat jotakin sukua keskenään, kuorsalolaisia kun ovat. Kaikilla saaren ihmisillä on yhteiset esisät, **Tuomas** ja **Yrjö Eerikinpoika Lommi** (ruots. lom = kaikkea). Veljekset ilmaantuivat aikakirjoihin 1600-luvun alussa, sen jälkeen, kun venäläiset olivat autoittaneet tienoot ja vieneet henkiin jääneet saariston asukkaat vangeiksi.

Myös niin iso- kuin pikkuvihakin karsivat kuorsalolaisia

Pellervo Arvilommi, Woksi-Veikkojen perustajajäsen ja entinen luotsi kutsuttiin orkesterin kunniapuheenjohtajaksi.

ankarasti. 1700-luvun puolen välin maissa Kuorsalossa oli jäljellä seitsemän perhettä: kaksi **Korjuksen** perhekuntaa, **Korjus-Lommit**, **Arvi-Lommit**, **Tommilat**, **Siparit** ja **Lommit**. Ja samat suvut siellä kesälomailevat edelleenkin, vahvennettuna alunperin Virosta naapurisaari Tammiin tulleella **Suomalaisen** suvulla.

Vielä 1800-luvun alussa Kuorsalossa keskimäärin joka

Laulukööri Kuutamaiset Tammiosta. »Kuutamaisilla on muutakin yhteistä kuin laulun lahja – samanlaiset paidat.»

kolmas avioliitto solmittiin oman kylän väen kesken. Kaikkia eivät omat kylän pojat kuitenkaan kiinnostaneet. Sulhoa haettiin myös kirjeenvaihtopalstalla. Aina ei onnistunut: *»Saarelainen nainen Kuorsalosta. Kirjeemme on liian yksityistä*

laatua, ettemme voi sitä painattaa.» (Haminan Sanomat 26.4.1890).

Yksi saaren viimeisistä »vanhan ajan» ihmisistä on entinen luotsi **Pellervo »Pelle» Arvilommi**. Hänellä, kuten myös Eero Siparilla on suuri merkitys Woksi-Veikkojen perustamisessa.

Viisitoista vuotta sitten nämä kaksi ja muutama muu istuivat Arvilommin rannassa soitelemassa. Siinä samalla todettiin, että *»tälläkin saarella on kaikenlaista soitteijaa kuka min-käkin puun juurella. Pitäisi varmaan koota jonkinlainen yhteinen sävel»*. Ja siitä pitäen Woksi-Veikot ovat olleet Kuorsalon kesäjuhlien ja *»koko saaren syke»*.

Veikot itse painottavat sitä, että he ovat vain ja ainoastaan harrastelijoita, vaikka »harvoin kuulee näin huonoa soittoa näin

Tämä näky ei entisaikaan ollut harvinaisen Kuorsalon rannassa. Nostalgiaa nostattaa Vivan-laiva.

Pimeässä metsässä voi kompassia haitariin – tai soittajaan

hyvin esitettynä». Harjoituksia ei tarvita, ovathan kaikki sukulaisia ja pystyvät soittamaan vain toistensa naamoja vilkuilemalla.

RAKKAUTTA JA RASVAA

Mantereella käynti alkoi helppotua 1890-luvulla, kun aloitettiin säännöllinen matkustajalaivaliikenne. **Lotta-Svård** sekä myöhemmin **Wirolahti** toivat myös lomanvietäjiä saareen aina Kotkasta asti.

Myös posti alkoi kulkea, ja saatiinpa saareen vihdoin kirjasto, kauppa ja kansakoulukin. Saarelaisilla oli runsaasti laivoja, ja saattoivatpa he ylpeillä omalla suksivoide»tehtaallaan». **Aleksanteri Korjuksen** kehittämällä Nopea-voiteella numero kolme voitti hiihtäjä **Klaes Karppinen** maailmanmestaruuden Ylä-Tatralle vuonna 1935. Elettiin Kuorsalon kulta-aikaa.

Nykyään Kuorsalolla on kesäjuhla ja hirvipeijaisensa mutta vuosisadan vaihteen molemmin puolin saapui vuositaisille kansanjuhille väkeä läheltä ja kaukaa.

Vuonna 1899 oli kesäjuhlien pääpuhujana virolainen tiedemies ja myöhemmin diplomaatti **Oskar Kallas**. Hän piti kortteeria mantereen puolella Vilniemen kartanossa. Siellä oli sukuloimassa myös nuori kirjailijatar **Aino Krohn**. Lempi leimahti ja kosintakirje Aino Krohnin äidille lähti Kuorsalosta. Kesän tapahtumia kuvaa **Aino Kallas** kirjassaan **Elämäntoveri**.

Vuonna 1938 juhlat ikuistettiin myös filmille: Jäger-Filmin elokuva **Ulkosaarelaiset** kuvattiin Kuorsalossa. Käsikirjoitus tehtiin **Larin-Kyöstin** näytelmän mukaan ja sen ohjasi **Kalle Kaarna**.

Vaikka Woksi-Veikot onkin tätänykyä *»Kuorsalon kulttuurin korkein ilmentymä»*, on saarella tehty taidetta ennenkin: taitelijat **Magnus Enckellin** töiden luettelossa on ainakin 14 Kuorsaloon liittyvää taideteosta.

Enckellin ystävä **Verner Thomé** vieraili hänkin Kuorsalon Enckellinniemiessä kesäisin. Hänen päätöksiinsä kuuluva, *»valomaalauksena Suomessa varhainen»* Hiekkarannalla leikkiviä poikia on maalattu Korjuksen rannalla Kuorsalossa.

MUUTAKIN YHTEISTÄ

Tammion ja Kuorsalon kohtaot ovat vuosisatojen ajan olleet enemmän tai vähemmän sidoksissa toisiinsa. Niinpä onkin luontevaa, että yhteispeli jatkuu edelleenkin. Nykyään urheilukilpailut ovat jääneet, mutta musisointi on vahvistunut asemiaan entisestään. Sattu nimittäin olemaan asiat niin, että *»kaikki kuorsalolaiset osaavat soittaa mutta eivät laula. Tammiassa on toisinpäin»*.

Niinpä näillekin kesäjuhille tuli lähetystö Tammiosta mukanaan musiikkiterveisiä sekä pullollinen uusia nuotteja.

Kuutamosten kanssa samaan aikaan lavalle marssi myös Woksi-Veikkojen (kaiketi) ainoa ei-kuorsalolainen, nimittäin **Timo Bohm** (lausutaan kuorsalolaisittain Puumi), joka *»pelastettiin merihädästä soittohommiin»*. Bohmin, joka soittaa orkesterissa airoa, on samaa mieltä kuin lukuisat muutkin: *»harvassa paikassa on sellaista henkeä kuin näillä saarilla»*.

Woksi-Veikkojen nokkamies **Ari Suomalainen** vielä vahvistaa, että *»tällä kun vaan jossakin mökissä on valo niin tietää, että aina on tervetullut»*.

Sekä Ari että myös Woksi-Veikkojen puheenjohtaja **Suomalaisen Pentti** säestivät Kuutamaisia, mutta sillä kertaa lavalla olivatkin **Kantolan pojat**. Ari selitti syyn nimenvaihdokselle: *»niin, me ei voida kaikki olla Kuutamaisia kun Pentillä on vielä tukkaa»*.

HAITARI NARULLA

Sodat ovat aina koetelleet kovasti kuorsalolaisia. Niinpä sitten viimeistenkin sotien aikana myös Kuorsaloa pommitettiin. Jotkut tosin epäilevät, että vahingossa. Sanovat, että Kotkaa ne yrittivät, mutta Kotkan vahvaa it-tulta pelkäävät venäläislentäjät jättivät lastinsa jo Kuorsaloon.

Kesällä 1944 sekä **Suomen Joutsen** että **von Döbeln**-laiva olivat naamioituneina Kuorsalon suojissa. Vihollinen sai kuitenkin tiedon laivoista, ja Kuorsaloa pommitettiin taas. Vahingot jäivät kuitenkin varsin vähäisiksi.

Vuonna 1953 Kuorsalossa oli vielä 92 asukasta. Mutta sitten luotsiasema lakkautettiin, kansakoulu lopetettiin ja pian meni myös saaren ainoa kauppa. Nuoriso hakeutui mante-

reelle töihin kun seudun parhaat kalavedetkin olivat jääneet Neuvostoliiton puolelle.

Suurittaessaan piispantarkastusta Vehkalahden seurakunnassa piispa **Martti Simojoki** totesi kuorsalolaisten elinmahdollisuudet riittämättömiksi. Piispa kääntyi pääministeri **Urho Kekkosen** puoleen pyytämään apua saarelaiden toimeentulon turvaamiseksi. Mitään ei kuitenkaan tehty, ja lopulta Kuorsalo tyhjentyi parikymmeneksi vuodeksi.

Kunnes kuorsalolaisten nuorempi polvi alkoi kaivata kotiseutuaan. Nytemmin saaren jokainen talo on asuttu kesäisin, eikä joukossa ole kuin muutama ulkopuolainen. Omassa porukassa on yleensä hauskin.

Vaikka tottahan toki vierastakin pidetään. Jopa niin paljon, että joskus joku isompi venekunta otetaan vastaan todella rehvakkaasti. Eräänkin kerran lähdettiin turisteja vastaan veneellä, joka oli helppo upottaa. Kyllä riitti vieraila ihmettelemistä, kun haitari soi taukoamatta, vaikka vene vajosi soittajan alta. Seuraavana aamuna tapauksesta muistutti narulla kuivuva haitari.

Haitarit, niin. Ilman haitareita ei kai olisi Woksi-Veikkojaakaan. Taitaa peräti olla niin, että orkesterissa on joskus pelkkiä haitareita. Niin ja se airo. Ennen oli enemmän. Oli Siparin Eeron maniska ja Pellen viulu. Sen jälkeen kun Pelle lopetti soittamisen, ei ole viulu muiden käsissä pysynyt.

Miksikö haitari? No kun joskus aikanaan niitä venäläisiä haitareita sai hintaan 135 markkaa. Eihän niitä kukaan kuulemma osannut soittaa, mutta kaikki kumminkin ostivat.

Sittemmin taidot ovat kehittyneet, ja Arillakin on jo kahdeksan haitaria. Jaa, nyt niitä taitaakin olla enää seitsemän, kun se yksi sai näillä kesäjuhlilla suonenvedon ja soi enää vain toisesta päästä.

Haitarit muodostavat myös Kuorsalon saaren suurimman vaaratekijän: *»pimeän tultua on aina se vaara olemassa, että saatat metsässä lyödä otsansa oksassa roikkuvaan haitariin. Tai sitten saattaa kompastua haitariin. Tai soittajaan»*. □